

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף יח

(בדף הקודם): הגמרא הסתפקה האם רבי יהודה חזר בו רק ממה שאמר שמשקים מטמאים כלים מן התורה, או שהוא חזר בו לגמרי (= גם ממה שאמר שמשקים מטמאים אוכלים מן התורה). הגמרא מנסה להוכיח:

פּרָה שְׁתַּתֵּה מִי חֲטָאת (= מים שעירבו בהם אפר של פרה אדומה לצורך הזאה על מי שנטמא ממת) ושחטו אותה כשהמים עדיין במעיה, בשרה טמא. לפי שמי חטאת הם 'אב הטומאה' ומטמאים אפילו אדם וכלים. ולדעת רבי יהודה בשרה טהור, לפי שהמים בטלו במעיה שהרי הם אינם ראויים כבר למי חטאת.

ואם נאמר שרבי יהודה חזר בו רק ממה שאמר שמשקים מטמאים כלים מן התורה אבל משקים כן מטמאים אוכל, א"כ מדוע המים בטלו במעיה? והרי עליהם לטמא לכל הפחות טומאה קלה (= 'ראשון'), שהרי המים היו אב הטומאה וכשהם בטלו לעניין מי חטאת הרי הם כביכול 'נגעו בעצמם' והם נעשים 'ראשון' מחמת נגיעה זו. א"כ מובח שהוא חזר בו לגמרי!

דחיה: 'בטלו במעיה' הכוונה שהם בטלו מטומאה חמורה (= אב הטומאה), אבל הם עדיין מטמאים טומאה קלה (= 'ראשון').

רב אשי דוחה: המים בטלו במעיה לגמרי משום שהם הפכו ל'משקה סרוח' שאין לו שם משקה כלל, ולכן אינם מטמאים אפילו טומאה קלה.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: משקה מטמא אוכל מספק כיון שמשקה מטמא אוכל מדאורייתא, אבל משקה לא מטמא כלים מספק כיון שמשקה מטמא כלים רק מדרבנן והם לא גזרו בספק.

רבי יוסי אמר את דבריו כשיטת רבי עקיבא שהיה רבו, וכפי שלמדנו במשנה במס' סוטה - שר"ע דרש את הפסוק לגבי טומאת שרץ: **"וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יָפַל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׂבְּרוּ: מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיּוֹם**

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

יְטָמָא וְכָל מְשָׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי יְטָמָא", ביאור: שרץ (= אב הטומאה) שנפל לתוך הכלי עשה את הכלי לראשון, והכלי עושה את האוכל והמשקה שבתוכו ל'שני'. ואמר ר"ע שלא כתוב בפסוק שהואכל שבכלי "טמא" אלא "יְטָמָא" כדי שנדרוש שהוא יְטָמָא אחרים. ובכך לימד הפסוק שכבר שנפל לתוך הכלי הטמא ונעשה 'שני' הרי הוא מטמא אחרים ועושה אותם 'שלישי' אף בחולין (= שהרי נאמר "מְכַל הָאֶכָל אֲשֶׁר יֶאֱכַל אֲשֶׁר יָבֹאוּ עָלָיו מִיּוֹם יְטָמָא..."). וכמו כן יש לדרוש את המשך הפסוק לגבי משקים - "וְכָל מְשָׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי יְטָמָא" שהוא יְטָמָא אחרים, ומכאן אמר רבי יוסי הנ"ל שמשקה מטמא אוכל מדאורייתא.

והבא היכי דריש? כלומר איך רבי יוסי דורש את ה"יְטָמָא" שנאמר במשקים שהם מטמאים רק אוכל ולא משקים אחרים או כלים? תשובה: הפסוק "וְכָל מְשָׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי יְטָמָא" מלמדנו שהמשקה שנטמא מהכלי מטמא רק אוכלים ולא משקים וכלים לפי ש'לא כך היה', כלומר לא מצאנו שדבר טמא מטמא דבר אחר כמותו, אלא אוכל מטמא משקה ומשקה מטמא אוכל, אבל אין אוכל מטמא אוכל אחר ואין משקה מטמא משקה אחר.

הוכחה שמשקה מטמא אוכל ואין משקה מטמא משקה: רבינא אמר: מגוף הפסוק הנ"ל שנאמר במשקים מוכח שאינך יכול לומר ש"יְטָמָא" הכוונה שהוא מטמא משקים אחרים, שאם תאמר שהוא כן בא ללמדנו שהוא מטמא משקים אחרים, אם כן אף ה"יְטָמָא" הראשון שנאמר באוכלים מלמדנו שהוא מטמא משקים, וא"כ מדוע הפסוק כותב זאת פעמיים? אלא בהכרח שה"יְטָמָא" הראשון שנאמר באוכלים מלמדנו שהאוכלים מטמאים משקים, וה"יְטָמָא" האחרון שנאמר במשקים מלמדנו שהמשקים מטמאים אוכלים.

כאמור רבי יוסי אמר שמשקים שאנו מסתפקים עליהם אם טמאו את הכלים – טהורים, מכיון שטומאה זו היא מדרבנן ובספק הולכים לקולא.

ואימא לטמא את הכלים: אולי ה'יטמא' שבחלק השני שבפסוק המדבר על משקים, בא ללמדנו שמשקים יטמאו את הכלים (במקום ללמדנו שטמאים אוכל)?

תשובה: הרי כלי מטמא משקה (כמו שכתוב בפסוק הנ"ל) ובכל אופן כלי לא מטמא כלי, שהרי התורה פירטה מה הכלי יכול לטמאות: אוכל או משקה - קל וחומר למשקים שנטמאו בגלל הכלי, שלא יטמאו כלי, דבר שהמטמא אותם עצמו לא יכול לעשות.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

ואימא כי לא מטמאו: ועדיין אולי משקים שנטמאו משרץ עצמו כן יטמאו את הכלי, שהרי הם לא נטמאו מכח כלי?

תשובה: אין פסוק שמלמד על משקים הבאים מחמת שרץ שיטמאו, אלא זהו דבר שנלמד מקל וחומר ממשקים שבאים מחמת כלי (שנטמא בשרץ). שאם הם מטמאים - קל וחומר למשקים שנטמאו מחמת השרץ עצמו שיטמאו. ואם כן ישנו כלל ש'דיו לבא מן הדיו (מהקל וחומר) להיות כנידון'.

הגמרא חוזרת לברר את דרשת רבי עקיבא:

יטמא דרישא: רבי עקיבא דרש את החלק הראשון של הפסוק, המדבר על האוכל שבתוך הכלי ש'יטמא', ודורש רבי עקיבא "יִטְמָא - יִטְמָא" לטמא משקים אחרים (ולעשות אותם שלישי). הגמרא שואלת מדוע לא נלמד שהאוכל יטמא את הכלים?

תשובה: אם משקה שמטמא אוכל אינו מטמא כלי (כמו שדרשנו מקודם), קל וחומר שאוכל שאינו מטמא אוכל (כי אין טומאה מטמאת כיוצא בה) לא יטמא כלי. אלא האוכל מטמא את המשקים שהם 'עלולים לקבל טומאה'.

הגמרא שואלת מדוע צריך להוסיף שהמשקים 'עלולים לקבל טומאה', הרי בכל מקרה אין דבר אחר מלבדם שיוכל האוכל לטמאות (שהרי אינו יכול לטמא כלי כאמור)?

התשובה היא שעדיין אפשר לפרוך את הקל וחומר ולומר שאוכל חמור יותר ממשקים שהרי הוא מטמא משקים, והם לא (כי אין טומאה מטמאת כיוצא בה), ולכן הוא כן יטמא כלי?

והתשובה לזה שהסיבה שהוא מטמא משקים אינה בגלל החומרה שלו, אלא בגלל הקלות שלהם שהם עלולים לקבל טומאה. וכלומר שאינם צריכים 'הכשר' כמו אוכלים שצריכים הכשר מים בשביל לקבל טומאה.

יטמא דאין עושה: כאמור רבי עקיבא דרש את הפסוק "יִטְמָא - יִטְמָא" שהאוכל והמשקה מטמאים אחרים. אמנם התורה כתבה "יִטְמָא" ללמד שיש דברים שאין האוכל והמשקה שנטמאו מטמאים אחרים - וזהו בכיוצא בהן, שאין אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה.

הגמרא שואלת הרי למדנו זאת כבר מפסוק אחר "וכי יותן מים על זרע, ונפל מנבלתם (של השרצים) עליו - טמא הוא לכם" ודורשים דווקא הוא טמא ואינו מטמא אחרים

כיוצא בו?

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

תשובה: הפסוק של "יִטְמָא" מלמד אותנו על משקים שנטמאו מחמת כלי (כפי שמדובר שם בפסוק) - שלא יטמאו כיוצא בהן. והפסוק של "וכי יותן מים" מלמד אותנו על משקים שנטמאו מחמת השרץ עצמו (כפי שמדובר שם בפסוק, אמנם מדובר שם על אוכל אך הוא הדין למשקה) - שלא יטמאו כיוצא בהן.

וצריך את שני הפסוקים. כי הפסוק של כלי מדבר על משקה שהוא 'שני' שלא יטמא (השרץ אב, והכלי ראשון, והמשקה שני), אבל הפסוק של שרץ מדבר על משקה שהוא ראשון (לאחר שנגע בו השרץ) והוא חמור יותר ובכל אופן אינו מטמא כיוצא בו. ואמנם התורה חזרה וכתבה את הפסוק של כלי, אפילו שהיה אפשר ללמוד אותו מקל וחומר מהפסוק של שרץ - כי ישנו כלל ש'מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא'.

א"ל רבינא לרב אשי: רבא אמר שרבי יוסי לא סובר כרבי עקיבא, כי לפי רבי עקיבא יוצא ש'שני' עושה 'שלישי' בחולין מהתורה (כי האוכל או המשקה שבכלי הם 'שני' ודורש רבי עקיבא שהם מטמאים אחרים), ואילו רבי יוסי סובר ש'שלישי' בחולין הוא רק מדרבנן. מאידך גם רבי עקיבא לא סובר כרבי יוסי לענין פסול רביעי בקודש (כפי שיובא להלן).

הגמרא מסיקה שרבי יוסי אמר את הדברים בשיטת רבי עקיבא רבו אך הוא באמת לא סובר כך.